

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 มาตรา 27 กำหนดว่า ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ และให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545. หน้า 15-16) แสดงให้เห็นว่าชุมชนควรเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษา เพื่อสนองต่อความต้องการของชุมชน เป็นการเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นสามารถจัดการศึกษาให้เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในด้านต่าง ๆ และในมาตรา 24 กำหนดให้สถานศึกษาจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545. หน้า 14) ทิศทางของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนอันเป็นกำลังอันสำคัญให้มีการพัฒนาอย่างสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา การจัดการศึกษาจึงเป็นการจัดประสบการณ์ด้านความรู้ ด้านทักษะ และคุณค่าที่จำเป็นต่อชีวิต มีคุณธรรม สืบสานวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยทุกคนในสังคมมีส่วนร่วมในการพัฒนาปรับปรุงแก้ไข ปัญหาในด้านต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อท้องถิ่นของตน หวังให้ผู้เรียนนำความรู้และประสบการณ์ไปพัฒนาตน ครอบครัวและท้องถิ่น

จากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรให้สถานศึกษาจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระ การเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขกับกิจกรรมที่เลือกด้วยตนเองตามความถนัดและความสนใจอย่างแท้จริง การพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้าน โดยอาจจัดเป็นแนวทางหนึ่งที่จะสนองนโยบายในการสร้าง

เยาวชนของชาติให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย และมีคุณภาพเพื่อพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม ดังนั้นจึงถือเป็นเรื่องสำคัญที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการ

เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ เป็นการสร้างกลยุทธ์ใหม่ในการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาให้สามารถตอบสนองของความต้องการของบุคคล สังคมไทย ผู้เรียนมีศักยภาพ ในการแข่งขันและร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในสังคมโลก เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในหมวด 4 ว่าด้วยแนวการจัดการศึกษา จะกล่าวถึงหลักการสำคัญ ของการจัดการกระบวนการเรียนการสอนไว้ในมาตรา 22 ว่าการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ และในมาตรา 23 ว่าด้วยการจัดการศึกษามุ่งเน้นความสำคัญทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และความรับผิดชอบต่อสังคม ให้ความสำคัญต่อ ความรู้เกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม รวมทั้งความรู้และทักษะทางด้าน วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุง รักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน ความรู้ เกี่ยวกับภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาในการประกอบอาชีพ การดำรงชีวิต ในสังคมอย่างมีความสุข และให้สอดคล้องกับมาตรา 24 ว่าสถานศึกษาควรจัดกระบวนการเรียนรู้ ที่มุ่งเน้นการฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้ มาใช้ป้องกันและแก้ไขปัญหา การจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ มีการประสาน ความร่วมมือกับผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ และมาตรา 29 ที่กำหนดให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรร ภูมิปัญญาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การพัฒนาระหว่างชุมชน

จังหวัดนครปฐมมีแม่น้ำท่าจีนเป็นแม่น้ำสายหลัก ไหลผ่านอำเภอบางเลน อำเภอนครชัยศรี และอำเภอสสามพรานมีความยาวทั้งสิ้น 97 กิโลเมตร เรียกกันว่า แม่น้ำนครชัยศรี (ส่วนที่ไหลผ่านจังหวัดสมุทรสาคร เรียกว่า แม่น้ำท่าจีน) มีตลาดดอนหวายเป็นตลาดเก่าแก่ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำนครชัยศรี เป็นแหล่งน้ำธรรมชาติที่มีความสำคัญยิ่งต่อวิถีชีวิตของประชากรที่อาศัยแม่น้ำมาเป็นระยะเวลายาวนาน เป็นแหล่งกำเนิดด้านวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีอันดีงาม เป็นแหล่งอาชีพเกษตรกรรม ผักและผลไม้พื้นบ้าน แหล่งรวมภูมิปัญญาอาหารคาวหวานพื้นบ้านของไทย อาหารจีนแบบโบราณจากภูมิปัญญาชาวจีนที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐาน แหล่งการท่องเที่ยวชมทัศนียภาพและวิถีชีวิตทางน้ำ แต่ในปัจจุบันแม่น้ำท่าจีนกำลังถูกคุกคามจากพิษภัยของการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ส่งผลกระทบทำให้แม่น้ำท่าจีนเปลี่ยนแปลงไปคุณภาพของแหล่งน้ำเสื่อมโทรม วิถีชีวิตของประชากรอยู่ในสภาพเสื่อมถอยอย่างต่อเนื่อง ระบบนิเวศ ทางธรรมชาติถูกทำลาย โดยเฉพาะวันหยุดเสาร์ อาทิตย์ ตลาดดอนหวายจะคับคั่งไปด้วยผู้คน ปัญหาที่ตามมาคือการจราจรติดขัด ปัญหาอาชญากรรมและปัญหาการอพยพโยกย้ายถิ่น

จากสภาพปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมของแม่น้ำท่าจีนดังกล่าวเกิดจากความไร้จิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยวและคนในชุมชนเอง จึงเป็นหน้าที่ของทุกหน่วยงานไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือเอกชน ต้องร่วมมือกันปลูกจิตสำนึกให้ทุกคนในสังคม ห่วงแหนดูแลรักษาสภาพสิ่งแวดล้อมของชุมชนในท้องถิ่นของตน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นกำลังสำคัญของชาติควรได้รับการถ่ายทอดความรู้เรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการปลูกฝังจิตสำนึกให้เป็นผู้มีจิตสาธารณะ เสียสละเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม

โรงเรียนวัดดอนหวายได้ตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะการฟื้นฟูสภาพของแม่น้ำท่าจีนให้กลับคืนสภาพดั้งเดิม จึงได้จัดการเรียนการสอนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง และจากการประชุมสนทนากลุ่มย่อยกับตัวแทนบุคคลในท้องถิ่นตลาดดอนหวาย ที่โรงเรียนวัดดอนหวาย (นครรัฐประสาธ) จังหวัดนครปฐม พบว่า ชุมชนต้องการที่จะให้ทุกฝ่ายร่วมมือร่วมใจกันโดยเฉพาะสถานศึกษาให้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมุ่งเน้นไปที่เยาวชนเป็นสำคัญช่วยเป็นตัวแทนในการเป็นสื่อกลาง ปลูกจิตสำนึกในการรักท้องถิ่น ร่วมมือรณรงค์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม นำความรู้จากการเรียนในห้องเรียนและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาป้องกันและแก้ไขสภาพแวดล้อมในชุมชน อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ ไม่ถูกทำลาย คนในชุมชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ด้วยเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าว ในปีการศึกษา 2551 โรงเรียนวัดดอนหวาย (นครรัฐประสาธ) จังหวัดนครปฐม จึงจัดให้มีการสำรวจความสนใจของผู้เรียน ปรากฏว่ามีนักเรียนจำนวนหนึ่งที่ต้องการเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชนในท้องถิ่น จึงได้เปิดรับสมัครนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ที่สนใจจัดตั้งเป็นกลุ่มผู้สนใจเรียนในชั่วโมงอิสระ นอกจากนี้ยังมีตัวแทนของกลุ่มผู้สนใจเรียนเป็นยุววิทยากรในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม คณะผู้ศึกษาค้นคว้า จึงเลือกที่จะพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมยุววิทยากรอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม บนฐานข้อมูลของชุมชน เพื่อนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในระดับช่วงชั้นที่ 3 ของโรงเรียนวัดดอนหวาย (นครรัฐประสาธ) อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชนเกี่ยวกับการเป็นยุววิทยากรอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
2. เพื่อสร้างและหาคุณภาพหลักสูตรฝึกอบรมยุววิทยากรอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม บนฐานข้อมูลของชุมชน
3. เพื่อทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมยุววิทยากรอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม บนฐานข้อมูลของชุมชน
 - 3.1 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องยุววิทยากรอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมก่อนและหลังการฝึกอบรม
 - 3.2 ประเมินทักษะการปฏิบัติงานยุววิทยากรอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
 - 3.3 ประเมินเจตคติของผู้เข้าฝึกอบรมที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมยุววิทยากรอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม บนฐานข้อมูลของชุมชน

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ทำได้

1. หลักสูตรฝึกอบรมยุววิทยากรอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม บนฐานข้อมูลของชุมชน ด้วยการสนทนากลุ่มย่อย และสามารถนำไปปรับปรุงให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสมกับโรงเรียนและศักยภาพของผู้เรียน
2. ผู้เข้าฝึกอบรมมีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะการปฏิบัติงานยุววิทยากรและมีเจตคติที่ดีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

3. เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้

ขอบเขตการศึกษาครั้งนี้

การวิจัยครั้งนี้ มีขอบเขตการวิจัยตามกระบวนการการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน โดยกำหนดขอบเขตในแต่ละขั้นตอนออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา
3. ขอบเขตด้านตัวแปร ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชนเกี่ยวกับการเป็นวิทยากรอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

1. กรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 2 และหลักสูตรสถานศึกษา
2. แหล่งข้อมูลสิ่งแวดล้อมของตำบลบางเตย หมู่ 1 - 7 ตำบลบางกระทีก หมู่ 1 - 8 และตำบลทรงคนอง หมู่ 9 - 10 อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม
3. เอกสาร ตำรา สารสนเทศขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนครปฐมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
4. ผู้ทรงคุณวุฒิ ตัวแทนชุมชน ตัวแทนนักเรียน ที่มีความรู้และมีบทบาทด้านสิ่งแวดล้อม จำนวน 12 ท่าน เป็นผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) และสัมภาษณ์เชิงลึก

ขอบเขตด้านเนื้อหา

1. องค์ความรู้เกี่ยวกับการเป็นวิทยากร และสิ่งแวดล้อมในชุมชนตำบลบางเตย บางกระทีกและตำบลทรงคนอง
 - 1.1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวิทยากร
 - 1.2 ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในชุมชน
 - 1.3 สภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชนและแนวทางแก้ไข

ขอบเขตด้านตัวแปร

2. ตัวแปรที่ศึกษา คือ องค์ความรู้เกี่ยวกับการเป็นวิทยากรและสิ่งแวดล้อมในชุมชน ตำบลบางเตย บางกระทีกและตำบลทรงคะนองที่ได้จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและหาคุณภาพหลักสูตรฝึกอบรมวิทยากรอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม บนฐานข้อมูลของชุมชน

ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 ท่าน เป็นผู้ประเมินคุณภาพหลักสูตรและเอกสารประกอบ หลักสูตรฝึกอบรมวิทยากรอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม บนฐานข้อมูลของชุมชน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

หลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรฝึกอบรมวิทยากรอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม บนฐานข้อมูลของชุมชน

ขอบเขตด้านตัวแปร

คุณภาพของหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรฝึกอบรมวิทยากรอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม บนฐานข้อมูลของชุมชน

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมวิทยากรอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม บนฐานข้อมูลของชุมชน

ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

ประชากร ได้แก่ นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนวัดดอนหวาย (นครรัฐประสาธ) อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จำนวน 678 คน
กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนวัดดอนหวาย (นครรัฐประสาธ) อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จำนวน 30 คน ซึ่งเป็นนักเรียนกลุ่มสนใจเข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรมวิทยากรอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมยุววิทยากรอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม บนฐานข้อมูลของชุมชนโดยเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการฝึกอบรม ทักษะการปฏิบัติงานยุววิทยากรและเจตคติของผู้เข้าฝึกอบรมที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การเรียนรู้โดยใช้หลักสูตรฝึกอบรมยุววิทยากรอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องยุววิทยากรอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
หลังการฝึกอบรม ทักษะการปฏิบัติงานยุววิทยากรอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และเจตคติที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมหลังการฝึกอบรม

ขั้นตอนที่ 4 การศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรม

ยุววิทยากรอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม บนฐานข้อมูลของชุมชน

ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

ประชากร ได้แก่ นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551
โรงเรียนวัดดอนหวาย (นครรัฐประชาชาติ) อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จำนวน 678 คน
กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551
โรงเรียนวัดดอนหวาย (นครรัฐประชาชาติ) อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จำนวน 30 คน
ซึ่งเป็นนักเรียนกลุ่มสนใจเข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรมยุววิทยากรอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ความพึงพอใจของผู้เข้าฝึกอบรมที่มีต่อการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมยุววิทยากรอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม บนฐานข้อมูลของชุมชน

ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษา คือ ความพึงพอใจของผู้เข้าฝึกอบรมที่มีต่อการฝึกอบรมหลักสูตรฝึกอบรมยุววิทยากรอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม บนฐานข้อมูลของชุมชน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **หลักสูตรฝึกอบรม** หมายถึง หลักสูตรระดับรายวิชาที่ผู้ศึกษาค้นคว้าพัฒนาขึ้นมาใหม่เพื่อใช้ในการจัดการฝึกอบรมยุววิทยากรอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยนำไปใช้ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ในหลักสูตรที่มีองค์ประกอบสำคัญคือ ความเป็นมาของหลักสูตร วิสัยทัศน์ พันธกิจ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ จุดมุ่งหมาย ของหลักสูตร ผังมโนทัศน์ของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตร คำอธิบายรายวิชา แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและแหล่งการเรียนรู้ แนวการวัดและประเมินผล เกณฑ์การผ่านหลักสูตร

2. **ยุววิทยากร** หมายถึง กลุ่มนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนวัดดอนหวาย (นครรัฐประสาธ) อ.สามพราน จ.นครปฐม ที่ผ่านการอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมที่จัดไว้ มีหน้าที่เสนอความรู้และถ่ายทอดความรู้

3. **การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม** หมายถึง การดูแลรักษาสิ่งต่าง ๆ ดิน น้ำ อากาศ แร่ธาตุ ป่าไม้ สัตว์ป่า พืช ทิวทัศน์ ระบบนิเวศน์ตามธรรมชาติต่าง ๆ ตลอดจนปัญหาความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นด้วยให้อยู่ในสภาพที่ดีที่อยู่ในตำบลบางเตย ตำบลบางกระทีก และตำบลทรงคนอง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

4. **ฐานข้อมูลของชุมชน** หมายถึง ข้อเท็จจริงหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชนตลาดริมแม่น้ำวัดดอนหวาย ตำบลบางเตย หมู่ 1 - 7 ตำบลบางกระทีก หมู่ 1 - 8 และตำบลทรงคนอง หมู่ 9 - 10 อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

5. **เอกสารประกอบหลักสูตรฝึกอบรม** หมายถึง เอกสารที่ขยายรายละเอียดของหลักสูตร ประกอบด้วยคู่มือหลักสูตรสำหรับผู้ให้การฝึกอบรมและคู่มือหลักสูตรสำหรับผู้เข้าฝึกอบรม

5.1 **คู่มือหลักสูตรสำหรับผู้ให้การฝึกอบรม** หมายถึง เอกสารที่ผู้ให้การฝึกอบรมนำไปใช้ในการจัดการฝึกอบรมยุววิทยากรอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม บนฐานข้อมูลของชุมชนซึ่งประกอบด้วย คำชี้แจงสำหรับผู้ให้การฝึกอบรม จุดประสงค์การฝึกอบรม ผังมโนทัศน์หน่วยการฝึกอบรม หน่วยการฝึกอบรม การวิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้, สาระการเรียนรู้, กระบวนการเรียนรู้ ตารางการฝึกอบรม แผนการจัดกิจกรรม จำนวน 5 แผน คือ สิ่งแวดล้อมกับชีวิตของคน ริมแม่น้ำท่าจีน สืบเสาะชีวิตตามสายน้ำ ภูมิปัญญารักษาน้ำ รวบรวมคนรักษาน้ำ และความรู้เบื้องต้นการเป็นวิทยากร แต่ละแผนประกอบด้วย สาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและแหล่งการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล

5.2 คู่มือหลักสูตรสำหรับผู้เข้าฝึกอบรม หมายถึง เอกสารที่ผู้เข้าฝึกอบรมใช้ประกอบการเรียนรู้และการปฏิบัติกิจกรรมการฝึกอบรมยุววิทยากรอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม บนฐานข้อมูลของชุมชน ประกอบด้วย คำชี้แจงสำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม จุดประสงค์ของการฝึกอบรม หน่วยการฝึกอบรม ตารางการฝึกอบรม ใบความรู้และใบงานที่คณะผู้ศึกษาค้นคว้าสร้างขึ้น

7. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คะแนนความรู้ความเข้าใจที่เกิดขึ้นกับผู้เข้าฝึกอบรมหลังการฝึกอบรมตามหลักสูตรยุววิทยากรอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม บนฐานข้อมูลของชุมชน ซึ่งได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

8. ทักษะการปฏิบัติงาน หมายถึง ความชำนาญในการปฏิบัติงานยุววิทยากรอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของผู้เข้าฝึกอบรม ประกอบด้วยทักษะการปฏิบัติงานในหน้าที่ยุววิทยากร และทักษะการสื่อสารโดยใช้แบบประเมินทักษะการปฏิบัติงานยุววิทยากรอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นแบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

9. เจตคติที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หมายถึง ความรู้สึกของผู้เข้าฝึกอบรมยุววิทยากรอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยใช้แบบประเมินเจตคติ

10. ความพึงพอใจที่มีต่อการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมยุววิทยากรอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หมายถึง ความรู้สึกและความคิดเห็นของผู้เข้าฝึกอบรมที่มีต่อการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมยุววิทยากรอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม บนฐานข้อมูลของชุมชน วัดได้โดยใช้แบบประเมินความพึงพอใจ

11. คุณภาพของผู้เรียนและเอกสารประกอบหลักสูตร หมายถึง ความสอดคล้องเหมาะสมขององค์ประกอบต่าง ๆ ในหลักสูตรและองค์ประกอบในเอกสารประกอบหลักสูตร